

Naučte (se) citovat

Krčál, Martin, Teplíková Zuzana. *Naučte (se) citovat*. Blansko: citace.com, 2014. ISBN 978-80-260-6074-1.

Motto

„Smyslem jakéhokoliv odborného textu je práce s literaturou a konfrontace myšlenek jiných autorů s vlastními. Každá práce má pak přinášet nějaký nový pohled na vybrané téma (Krčál, Teplíková 2014, 19).“

Proč citujeme?

- Nedílná součást odborného textu
- Autorský Zákon
- Etické aspekty
- Zpětné ověření myšlenek
- Dovednost pracovat s literaturou
- Získání širšího kontextu popisované tematiky

Autorský zákon Paragraf 31 *Citace*

- *„Pro potřeby recenze, kritiky, vědecké či odborné tvorby lze využít výňatky, ale též drobná celá díla a to za předpokladu, že uvedeme autora, název a další informace, které jsou důležité pro vyhledání původního díla“* (Krčál, Teplíková 2014, 11).
- Rozsah odůvodnitelný, odpovídá situaci
- Není v rozporu s poctivými zvyklostmi
- Pro potřeby výuky nebo vědeckého výzkumu (srov. Krčál, Teplíková 2014, 11)

Etické aspekty

- *„Publikační a citační etika je soubor pravidel, které by měl autor dodržovat při psaní odborného textu a při práci s literaturou“*

(Krčál, Teplíková 2014, 11).

„Patří sem např.:

- *povinnost citovat všechny zdroje,*
- *neuvádět citace, které jsme v textu nepoužili,*
- *nevyužívat autocitace bez vazby na nové dílo,*
- *nepřesné citování*
- *nevytvářet plagiáty (Krčál, Teplíková 2014, 11) .“*

Druhy plagiátorství

- Klonování
- Kopírování
- Drobné změny
- Jeden zdroj
- Spojování textů
- Necitování v textu
- Citáty bez uvozovek
- Vylepšování literatury
- Nedohledatelný zdroj
- Zneužití autocitací (srov. Krčál, Teplíková 2014, 14-26)

Klonování

= doslovné zkopírování celého dokumentu

- např.
- článku na Wikipedii
- diplomové práce z jiné univerzity
- databáze seminárních prací
- vypracování práce na zakázku

(srov. Krčál, Teplíková 2014, 14-16)

Kopírování

= stejně závažné jako klonování, asi nejčastější

- vědomé
- nevědomé

(srov. Krčál, Teplíková 2014, 17-18)

Drobné změny

= převzetí části textu, ve kterém se udělají drobné úpravy

- změna formulace
- využití synonym
- změna slovosledu
- změna pořadí vět

(Krčál, Teplíková 2014, 18-19)

Další závažné druhy plagiátů

- **Jeden zdroj** - neproказuje dovednost práce s odbornou literaturou, obvykle obsahuje necitované citace či parafráze
- **Spojování textů (mashups)** = kompilát několika zdrojů
- **Necitování v textu** = dílo je uvedeno jen v seznamu literatury, ne v textu

Méně závažné druhy plagiátů

- **Citáty bez uvozovek** – je uveden zdroj, ale chybí uvozovky
- **Vylepšování seznamu literatury** – přidání titulů, se kterými autor nepracoval
- **Nedohledatelný zdroj** – chyba v citaci nebo zdroj neexistuje
- **Zneužití autocitací** – citování vlastních textů, které s tématikou nesouvisí
- Pozn.: Za neetické je považováno publikování jednoho článku ve více periodikách, každý text by měl být něčím nový a přinášet nové poznatky.

(srov. Krčál, Teplíková 2014, 25-26)

Druhy citací

Chceme-li v textu použít myšlenky jiných autorů, můžeme to zdělat formou **citátu** nebo **parafráze**.

Citát

Citát je doslovné převzetí textu, tzn., text přepíšeme v takové podobě, v jaké byl v původním dokumentu.

Pokud chceme citát zkrátit tím, že vypustíme část výroku, pak se vynechaný text nahrazuje třemi **tečkami v hranaté závorce**.

„Pokud chceme citát zkrátit [...], pak se vynechaný text nahrazuje třemi tečkami v hranaté závorce.“

„Citát musí být dán do uvozovek a zvýrazněn kurzívou, čímž jej odlišujeme od vlastního textu a je vždy jasné, kde cizí výrok začíná a kde končí.“

(Krčál, Teplíková 2014, 29)

- Je-li citát krátký, pak jej vkládáme textu a začínáme velkým písmenem.
- Je-li delší, dáváme jej do samostatného odstavce, který odsadíme a zmenšíme písmo.
- Za citátem je vždy nutné uvést odkaz na zdroj.

(srov. Krčál, Teplíková 2014, 29).

Parafráze

- autor přepíše původní text vlastními slovy a zakomponuje jej do textu. Nijak ji nezvýrazňujeme, ale na konci uvedeme zkrácený odkaz na zdroj. (Krčál, Teplíková 2014, 30)
- Např.
- Diese Konzeption von Aufgabe (engl. *task*) geht zurück auf Nunan (1989) und Willis (1996), die darunter „*ein mehr oder weniger umfangreiches Lernarrangement [...] verstehen, das die Lernenden mit realitätsnahen, alltagsbezogenen Handlungssituationen konfrontiert*“ (Mertens 2010, 7).
- Součástí citace jsou odkazy na zdroje uvedené na konci dokumentu v seznamu použité literatury. U nás se používá nejčastěji při využití normy ČSN ISO 690 forma poznámek pod čarou, postupně se prosazuje **harvardský systém** author-date system, používá se také číslování citací **Vancouver style**.
- (Krčál, Teplíková 2014, 29-30)

Literatura

*„V soupisu literatury uvádíme kompletní **bibliografickou citaci**, tj. základní informace nutné k dohledání dokumentu, jako je autor, název, vydavatelské údaje, rok, dostupnost. Jejich zápis řeší citační styly“*

(Krčál, Teplíková 2014, 30)

Citování dle ČSN ISO 690

- **Citování v textu - harvardský systém (author-date systém)**
- **Poznámky pod čarou**
- **Číslování odkazů (Vancouver style)**

Citování v textu

Za citátem nebo parafrází (autor, rok, strany), u elektronických zdrojů (autor, rok)

Např.

Eine Lehrbuchaufgabe wird in der tschechischen Fremdsprachendidaktik als eine Aufgabenstellung mit einer didaktischen Intention gefasst (Průcha, 1998, s. 268; Nikl, 1997, s. 5).

Pokud není znám autor, uvádí se vydavatel nebo korporace

Např.

Kommunikative Aufgaben sollen die reale Sprachverwendung spiegeln (Europarat 2001, s. 153).

„Při použití author-date system je oproti běžným zvyklostem v ČSN ISO 690 nutné upravit bibliografickou citaci v soupisu literatury“ (Krčál, Teplíková 2014, 39).

Krčál, Martin, Teplíková Zuzana. 2014. *Naučte (se) citovat*. Blansko: Citace.com. ISBN 978-80-260-6074-1.

Tento systém je jednoduchý a přehledný, podporují jej také citační manažery ve Wordu.

Harvardský systém (author-date systém)

- Za citátem nebo parafrází uvedeme kulatou závorku a do ní příjmení prvního autora, rok, popř. stranu, strana je volitelná, není-li dokument číslován, vypouští se, např. u elektronických dokumentů, pokud číslován je, uvést se musí: (Nálepová, 2015, s. 216-218) nebo (Nálepová, 2008)
- Pokud je autorem instituce, odborně korporace, uvádí se tato. Neuvádí se, pokud je shodná s vydavatelem (Ústav cizích jazyků 2015, Slezská univerzita, 2015)
- Pokud neznáme autora, uvádíme do kulatých závorek několik prvních slov z názvu, který se potom nepíše kurzívou
- (Principy sazby 2007, s. 345)
- Publikovala-li jedna osoba v jednom roce více článků, použijeme u roku indexy (Nálepová, 2008b)
- Odkazujeme-li na více zdrojů (Nálepová, 2008; Kotůlková 2015)
- Odkaz dáváme kdekoliv ve větě, je-li na konci, potom před tečkou „xxxxxx“ (Nálepová, 2008).

Poznámky pod čarou

Jsou často na úkor textu, typograficky tato forma nevypadá dobře, ale v českém prostředí se hodně používá.

Za převzatý text (na konci věty před tečkou) se vloží poznámka pod čarou a dole citace zdroje. Stačí i zkrácený tvar, tj.

Např. Krčál, Martin. *Naučte (se) citovat*, s. 40.

Při opakování odkazu jsoucích za sebou můžeme použít slova Za text se dává číslo poznámky, v poznámce citace zdroje, vhodné je uvádět název zkráceně: autor, název a strana, nebo se poprvé uvede celá citace, při opakování jen zkrácená forma: *tamtéž* nebo latinské *ibid*, něm. *ebda*

Číslování odkazů (Vancouver style)

Očíslujeme jednotlivé citace v soupisu literatury a čísla používáme v textu. S číslem uvádíme i stranu.

Např.

15. KRČÁL, Martin, TEPLÍKOVÁ Zuzana. *Naučte (se) citovat*. Blansko: citace.com, 2014. ISBN 978-80-260-6074-1.

A v textu je uvedeno (15, s. 41)

Nevýhodou je časté listování v textu.

Citace v soupisu literatury

- U tištěných dokumentů najdeme informace buď na titulním listu nebo na jeho rubu, či v tiráži. Chybí-li nějaký údaj, hledáme např. v katalozích knihoven, údaje z externích zdrojů uvádíme v [hranatých závorkách].
- U článků najdeme informace u textu nebo na obálce či v tiráži na první nebo poslední dvoustraně.
- U elektronických dokumentů většinou chybí metadata. Autor je uveden v textu, často bývá autorem instituce, potom jsou shodné s vydavatelem. Místo a vydavatele je také uvedeno v sekci Kontakt nebo v copyrightu. Povinná je dostupnost (URL adresa) a datum citování. [16.10.2017].

(srov. Krčál, Teplíková 2014, 43).

Základní prvky

- **Primární odpovědnost**
- **Název**
- **Nosič**
- **Vydání**
- **Sekundární odpovědnost**
- **Místo**
- **Vydavatel**
- **Počet stran**

Je nepovinný, ale usnadňuje orientaci, uvádí se u článku, má-li více druhů tak např. s. 123-125.

Primární odpovědnost

- Autoři, editoři, při více autorech prvního ve formátu PŘÍJMENÍ, Jméno, další Jméno, PŘÍJMENÍ, před posledním spojka a. Je-li problém rozlišit jméno a příjmení, doporučujeme využít katalogy nebo autoritní rejstřík, např. Viaf.org.
- Je-li autorem korporace nebo instituce, udává se název s velkým písmenem, je-li shodná s vydavatelem, vynechává se.

(Krčál, Teplíková 2014, 44)

Název

- povinný, včetně podnázvu (za dvojtečkou)
- zapisujeme *kurzívou*, ale ne název článku nebo příspěvku
- pokud název nemá, můžeme ho vytvořit, ale dáme do [hranatých závorek].

(Krčál, Teplíková 2014, 45)

Nosič

Uvádíme jen u elektronických

- zdroj z internetu, napíšeme [online]

jinak

- [CD-ROM]
- [mapa]
- [elektronická konference].

Místo, Vydavatel

Místo

- je-li více, uvádí se jen první nebo zvýrazněné

- **Vydavatel**

- bez obchodního označení ~~s.r.o., GmbH, a synové~~

- můžeme zkrátit

Např. Hueber ~~Verlag~~

Monografie

knihy, učebnice nebo skripta.

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název*. Místo: Vydavatel, rok, xxx s. ISBN xxxxxxx.

- Více autorů:
- PŘÍJMENÍ, Jméno a Jméno PŘÍJMENÍ. *Název*. Místo: Vydavatel, rok, xxx s. ISBN xxxxxxx.
- PŘÍJMENÍ, Jméno, Jméno, PŘÍJMENÍ a Jméno PŘÍJMENÍ. *Název*. Místo: Vydavatel, rok, xxx s. ISBN xxxxxxx.
- PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název*. [online] [Místo]: Vydavatel, rok, [cit. 2015-12-11]. ISBN xxxx. DOI xxx. Dostupné z: <http://www.xxxxxxx>
- Je-li autor shodný s vydavatelem
- KORPORACE. *Název*. Místo: Vydavatel, rok, xxx s. ISBN.
- KORPORACE. *Název*. [online] [Místo]: Vydavatel, rok [cit. 2015-12-11]. ISBN xxxx. DOI xxx. Dostupné z: <http://www.xxxxxxx>
- Elektronická kniha v databázi
- PŘÍJMENÍ, Jméno a Jméno PŘÍJMENÍ. *Název* [online]. [Místo]: Vydavatel, rok [cit. 2015-12-11]. ISBN xxxx. DOI xxx. Dostupné z: <http://www.xxxxxxx>

Příspěvek ve sborníku

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název článku: podnázev*. In: PŘÍJMENÍ, Jméno (ed.). *Název sborníku: podnázev sborníku* [online]. Místo: Vydavatel, rok, xxx s. ISBN xxxxxxxx.

Periodikum

= časopisy, týdeníky, denní tisk.

Citace celého ročníku nebo čísla

- *Název časopisu*. Místo: Vydavatel, rok, datum, roč. xx, č. xx. ISSB xxx. Deník.
- *Název časopisu*. Místo: Vydavatel, rok, roč. xx, č. xx - xx. ISSB xxx. Týdeník.
- *Název časopisu* [online]. Místo: [Vydavatel], rok, roč. xx-, č. xx- [cit. 2015-12-11] ISSN xxx. Dostupné z: <http://www.xxxx>

Článek v týdeníku

- PŘÍJMENÍ, Jméno. Název článku. *Název časopisu*. Datum, roč. xx, č. xx. s. xx-xx.

Článek v deníku

- PŘÍJMENÍ, Jméno. Název článku. *Název časopisu*. Místo: Vydavatel, Datum, roč. xx, č. xx. s. xx-xx.